

T R A I E C T V M A D M O S A M.

TR A I E C T V M, vrbs in finibus Eburonum amplissima, ad vtramque fluminis Mosæ ripam sita, & lapideo ponte iuncta, fornicibus decem, accuratissima structura confecto, à traiciendo flumine, nomē habere, constat histori corum sententia perhibetur. Eius incolae Bethasios, Tacito dictos, Marlianus existimat, qui Cæsaris commentaria, indice copioso illustrauit. Quamquam nescio. vnde Ammianus Marcellinus accepit, Obtrinsence Mosæ oppidum, quo Traiectum super Mosam situm, intelligere videtur, nisi fortè id à Tungris sit mutatus, qui Traiectum, in *Tricht*/mutarant. Et, quia Traiecti nomine duo oppida vocabantur, alterum inferius apud Batauos, alterum superius in Thungris, hoc *Oppertrecht*/ id est, superius Traiectum, & Synoptos. *Optritt*/vocarant: è quo Obtrinsence oppidū Marcellinus fecit-illud *Wiers Tricht*/ id est, Exterius Traiectum & concisè. *Witricht*/nominarunt. Quæ verò pars Traiecti ad Mosam, Orientali littori adiacet, *Wick*/vulgari idiomate dicitur. De vtriusque origine, antiquitate, nomine, ac tutelari diuo, nunc in modum Matthias, Herbinus, Scholæ Traiectensis Rector, à Ioanne Tritemio, Abbate Spanheimensi commendatus, libello de Traiecto instaurato, scribit. *Wick*/ex vico, Latino nomine tractum & usurpatum esse videtur. Hanc autem interpretationem inde coniectura colligo, quòd ille locus, antequam ciuitas ad tantam amplitudinem, in qua nunc est, veniret fortè vicus paganus erat. Constat enim ex antiquis historijs, ciuitatem hanc post aduentum B. Seruatij maximè auctam, & ampliatam hominibus, muris, & ædificijs. Ita, quæ tunc vicus paganus erat, nunc est referta viris vrbis, & tamen antiquum nomen retinet, quod ex appellatio, longo vsu, proprium factum est, quod sæpè apud prisicos accidisse comperimus. Nam & tota ciuitas nostra apud illos, Via Regia appellabatur, qua per eam Romani Reges, qui idem Imperatores, vel eorum Legati, Tungrim, nobilissimam tunc Galliarum Metropolim, iter facientes, transibāt, cumq; ad Mosam peruenissent, qui ponte carebat, tractatione opus est, à traiciendo ergo flumine Mosæ, Traiectum est nuncupatum, quo vocabulo Iulius Cæsar, tam eloquens, quam bellicosus, in Commentarijs suis vtitur sæpè. Et quoniam Cæsaris mentio facta est, libet hic de Cæsare aliquid interponere, quod ad rem nostram attinet. Quoniam ex claris fundatoribus vrbes non nihil sibi solent vendicare, vt Constantinopolis à Constantino, à Romulo Roma. Primordium itaque ciuitatis nostræ condendæ, Iulius Cæsar fuit, qui cum multis ac magnis prælijs Galliam, Germaniamq; oppressisset, Traiectum, conuenientissimum locum hybernandi copijs suis, delegit. Conspexerat enim prudentissimus Imperator, quòd is locus seipsum facile munitur, & nihilominus alimenta viuentibus abundè suppeditabat. Habet enim ad Austrum saltus apricos amoenissimos, pabulationibus iumentorum aptissimos. Ad occidentem & septentrionem, patentes campos, fatorem fertilissimos. Nam ad orientem Mosam est, in finibus vsibus accommodus. Cui in modum semicirculi adiunctum vallum, omnia castra girando tuebatur, super cuius aggeribus positi sunt postea muri antiqui ciuitatis, qui vsq; in hodiernū diē apparent & non nihil fortitudinis afferunt. Hæc hætenus deducta eo spectat, vt si nobis gloriantium sit de antiquitate, aut equam saluator noster humanam carnem assumeret, anno circiter octauo & septuagesimo initiati sumus: si de fundatore, à Iulio Cæsare originem traximus, si de nomine, à traiciendo flumine Mosæ dictum est Traiectum, cum aliquando Via Regia appellaretur. Si de præside Patrone, atq; ampliatore B. Seruatio plurimum obligati sumus, qui pontificalem sedem primus huic vrbi intulit, in qua viginti Episcopi resederunt. Paucæ igitur ciuitatis in prociū nostro sunt, quæ de his æque possunt gloriari. Nam aut non tam antiquæ aut à minus nobili conditore fundatæ, aut non tam digno præside atque ampliatore memorabiles. Cùm Cæsar oppidum construxerat aggeribus, impleuit Romanis, nam lingua latina vbi sunt per multa tempora, vt ex certissimis indicijs adhuc apparet. Et præcipuè omnia coram Scabinis & Consulibus negotia latinè acta sunt, vt constat ex diuersis adhuc actis, ac literis hereditatum transactionem infra 200. adhuc annos Latinè scriptis. Hucusq; Herbinus. Ciuium pars Episcopo Leodiensi, pars Duci Brabantia (qui nunc est Inuictiss. Philippus Hispan. Rex Catholicus, &c) parit. Qui vtriq; suos ibi habent Præfectos, & dilectos; Senatus, Romanorum more, quotannis nouus creari solebat. Bini videlicet Coss. cum XII. Procoff. ac Quæstore, ex vtriusque Principis plebe, sed propter turbas, quæ non solum huius oppidi Remp. sed totius Belgij statum paucos ante annos susq; deq; miserimè agitarunt, is Senatus constituendi mos interruptus est: Senatu iam per Principum deputatos ordinato, vsq; ad eorundem reuocationem perdurante. Primaria Traiecti Ecclesia, supra crypta exigua, in qua S. Seruatij corpus, miraculis clarum, sepultum erat, opere, reliquijs sacris, Canoniorum societate, & amplissimis redditibus nobile S. Seruatium nuncupata est, religione ac pietate ciuium (vt Vsuardus Martyrologio suo, iussu Caroli magni conscripto) vel à Monulpho Tungrensi Episcopo, vt Beda testatur. In qua etiam nū eius ossa, quemadmodum & sex ex ordine successorum, cum multis alijs præstantissimis reliquijs, religiose asseruantur, quæ ex Octauiensis Gallia vrbe, S. Seruatijs, Hunnorum deuitans tyrannidē huc transtulit, quarum gratia ex remotissimis orbis partibus, vt pote ex Styria, Croatia, Sclauonia, Hungaria, Bohemia, Elsatia, totaq; Francia, alijsq; innumeris regionibus, & maximè singulis septennijs, dum sacra reliquia potissimum ostenduntur, turmatim homines aduolare consueuerunt. Fuit autem S. Seruatijs eximia sanctitatis Tungrorum Episcopus, qui (vt Gregorius Turonensis lib. 2. Hist. Francorum cap. 5. & lib. de gloria Confessorum. cap. 12. Libro item de miraculis. scribit) vigilijs & orationibus vacans, crebro lachrymarum imbre perfusus, misericordiam Domini precabatur, ne vnquam Hunnorum gentem incredulam, in Gallias venire permitteret. Sed sentiens per spiritum, propter delicta populi, hoc sibi non fuisse concessum. Romam ad B. Petri tumultum se contulit, vt adiunctis sibi Apostolicæ virtutis patrocinijs, quæ flagitabat, mereretur facilius obtinere. Ibi verò multis diebus sese oratione & inedia affligens, responsum accepit: Deliberatione domini sanctum esse, Hunnos Galliam depopulari debere, ipsius autem oculos, ea mala non visuros. Contra Euphratem Pseudoepiscopum sententiam suam protulit, in concilio Agrippino. Multum autem inter Gallia Episcopos commendatur à Sulpitio Seuero, Traiectensium Seruatijs, aut Seruatio, vt ipse loquitur. Tungrorum Episcopus, qui Arimini minis & terriculis Arrianorum non cessit, sed contra eos fidei professionem edidit. Sed & Athanasius, magnus ille fidei propugnator, præclare eius meminit. Magnētius Legatus mittebatur à Constantio ad Constantem fratrem. Is tyrannus Constantē occidit, & occidentis imperium anno trecentesimo, quinquagesimo, Augustoduni occupauit. Accusatus est statim Athanasius, quòd cum Magnentio egerit interficiendo Constante, vnde ad Constantinum Apologiam scripsit, in qua inter testes innocentie sue, primum nominat Seruatijs Episcopum, qui ad Constantem aliquando à Maxentio, pro legato missus fuerat. Petrus de Natalibus Episcopus Aquilinus; qui S. Seruatij vitam accuratè conscripsit, vltra trecentos ipsum annos vixisse tradit. Leodiensis Hagilogium, S. Seruatijs inquit. natus anno salutis XXX. Anno Tiberij Cæsaris XVI. Assumptus in Episcopatum Tungrensem, Anno ætatis sue 297. Syluestri pontificis Anno XIII. Christi nomine Anno Constantini Magni XVIII. fedit in Episcopatu annis LXXVI. Obijt an. ætatis sue CCCLXXIII. Hic sedem Episcopalem Tungrensem Traiectum transtulit, cui ibidem xx. successerunt. Penultimus autem successorum fuit gloriosus & inclytus Martyr, Lambertus, qui Leodij, profudit, cuius discipulus atque successor, Hupertus, loci sanguine Magistri, ac prædecessoris sui consecrati affectu tactus, Episcopalem eò sedem transtulit, cui hoc tempore, Reuerendissimus Illustrissimq; Princeps ac D. Dominus Gerardus à Groesbeck, cum magna Reipub. Christianæ incolumitate, emolumento ac gaudio præest. Præbet Traiecto plurimū vtilitatis fecora, fluuius exiguus quidem, sed subitide riuisibus resolutis aut in modicis imbribus ita exundans; vt pagis, & dibulq; vicinis non parum detrimenti inferat. Profilit non procul à Centronibus, Tungrosq; alluens, Traiectum, sinuosus se confert, in cuius suburbio in duos diuisus alueos, totidem locis oppidum intrat, ibiq; rursum altero alueo in plures se pendente, maximam molitoribus, fullonibus tinctoribus, coriarijs, alijsq; opificibus, ciuiumq; domibus, commoditatem adfert. Demum Franciscanos præterluens, omnes suos alueos in vnum cogit, sicq; oppidum effluens, in Mosam se exornat. Quin & illud memorabile, quod passim in vicinis Traiecto locis potissimum verò in Gronseldt, fabulosi è terræ visceribus eruantur lapides, præstantissimi autem in pago Zichen, vt puta duriores, ac diuturniores. At deterrimi in Hunnorum monte, in quibus præter conchiliorum species, in lapidem induratas, animalium quoque ossa reperientur, vnde conijcere quis possit, eos montes ex diluuij æstibus, aggregatos. Deniq; quia tantæ vrbs magnificentia breuiori commentario explicare non potest, audium lectorum ad accuratissimam Guicziardini Belgiam remitto, qui interiora Traiecti ornamenta diligenter perscrutatus est. De eius item ponte, nomine, & primo fundatore, quædam etiam Hubertus Leodius, commentario de Tungris & Eburonibus, Et Iohan. Becanus Medica professione clarus, in suis Becceselanis, in hac vrbe Traiectensi vita functus & terræ commissus.